

Kun puolisoon iskee MUISTISAIRAUS

Kun puoliso saa diagnoosin etenevästä muistisairaudesta, monet käytännön asiat sekä sopimusasiat kannattaa hoitaa ajoissa kuntoon. Näitä ovat esimerkiksi pankki- ja talousasioiden hoito ja edunvalvontavalvontavaltuutuksen sekä hoitotahdon tekeminen.

Muistisairauteen sairastuneen tulee lähipiirinsä kanssa hoitaa monet elämän asiat kuntoon vielä siinä vaiheessa, kun sairaus ei ole edennyt liian pitkälle. Talouteen liittyvät asiat ovat tässä keskeisiä.

"Aikaisemmin hyvinkin säntillisesti asiansa hoitanut ihminen ei enää samalla tavoin kykene hoitamaan velvoitteitaan. Laskujen maksut, rahan nostot voivat vaikeutua. Lisäksi sairastunut voi olla epäluuloinen, onko tililtä hävinnyt rahaa. Tämä ahdistaa ihmistä itseään, mutta myös lähipiiriä", Muistiliiton järjestöjohtaja Anna Tamminen kuvailee.

Kun puoliso saa diagnoosin etenevästä muistisairaudesta, Tamminen suosittelee että tulisi lähteä liikkeelle siitä, miten tulevaisuudessa raha- ja pankkiasiat hoidetaan.

"Tietenkin itse sairauden diagnoosissakin on paljon nieltävää ja mietittävää, mutta yleensä diagnoosin tekevät lääkärit selkeästi kertovat myös sen, että pikkuhiljaa alkaa toimintakyky todennäköisesti laskea ja harkintataidot hiipua. Silloin on tärkeä ryhtyä pian diagnoosin jälkeen käytännön toimenpiteisiin", Tamminen

tähdentää.

"Muistisairauksissa ei käy se, että parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Jos ajattelee näin, hyvin nopeasti tilanne menee rajan yli eikä enää kykene tekemään itseään koskevia päätöksiä. Tärkeää on myös se, että oma itsemääräämisoikeus ja oma tahto tulevat kunnioitetuiksi ja noudatetuiksi."

Tilinkäyttöoikeus puolisolle

Heti diagnoosin jälkeen on tärkeää käydä puolison kanssa pankissa sopimassa asioista.

"Toiselle puolisolle tai esimerkiksi lapselle avataan sairastuneen puolison tiliin tilinkäyttöoikeus. Ihmisen on oltava vielä sen verran terve, että hän pystyy pankissa harkitsemaan yhdessä pankkitoimihenkilön sekä sen henkilön kanssa kenelle hän on tilin käyttöoikeuden antamassa, miten toimitaan ja mihin asioihin hän tarkoittaa käyttööikeuden antamista. Tämä on ensimmäinen toimenpide, ja se tulee tehdä riittävästi varoen", Tamminen opastaa.

Tamminen suosittelee myös, että tulevaisuuden varalle otetaan käyttöön mappi, johon laitetaan talteen kaikki kuitit, laskut ja tili-siirrot aina kun tiliä on käytetty. "Jos tulee epäluuloja ja ihmette-

lyä, voi näitä tositteita yhdessä käydä läpi", hän sanoo.

Itsenäisyyttäkin säilytettävä

Aivan kokonaan raha-asioita ei kuitenkaan ole tarpeen siirtää sairastuneelta hänen puolisolleen tai muulle lähipiirille. "Oman itsemääräämisoikeuden ja kuntoutuksenkin vuoksi olisi hyvä, että sairastuneella ihmisellä olisi jonkinlainen itsenäinen tilinkäyttöoikeus", Tamminen pohtii.

Tilin nosto-oikeuteen voi kuitenkin harkita rajaa, jotta välttyttäisiin mahdollisilta vahingoilta. Rahaa voisi nostaa vain tietyn määrän päivässä tai viikossa. "On aika kova paikka, jos sinulta vietään kokonaan oikeus käyttää omia rahoja. Kuitenkin yläraja nosto-oikeudelle on turva sairastuneelle", Tamminen toteaa.

Tamminen mukaan yleensä sairastuneet kokevat turvallisenä sen, että puoliso tai muu läheinen hoitaa keskeiset raha-asiat, mutta jonkin verran on jätettävä myös omaa itsemääräämisoikeutta.

Tee ajoissa myös edunvalvontavaltuutus

Edunvalvontavaltuutus on määrä-

ys siitä, kuka hoitaa asioitasi ja miten, sitten kun et itse siihen ole enää kykenevä. Se on Anna Tamminen mukaan eräänlainen itsemääräämisoikeuden jatke.

"Lainsäätäjänkin tarkoitus on ollut se, että kun valtuutus on ihmisen itsensä miettimä ja nimeämä, hän voi luottaa siihen että hänen asioitansa hoidetaan siten kuin hän itsekin terveenä olisi niitä hoitanut", Tamminen painottaa.

Edunvalvontavaltuutuksen valtakirjassa henkilö määrittelee ne asiat, jotka valtuutus kattaa. Hän voi oikeuttaa toisen henkilön edustamaan itseään sekä taloudellisissa asioissa että henkilöään koskeissa asioissa, kuten terveydenhoidossa.

Edunvalvontavaltuutus tehdään kirjallisesti testamentin tapaan. Valtakirjassa henkilö nimeää valtuutetun, joka on suostunut tehtävään, sekä määrittelee asiat, jotka valtuutus kattaa. Valtakirja allekirjoitetaan kahden esteettömän todistajan ollessa yhtä aikaa läsnä.

Tamminen huomauttaa, että edunvalvontavaltuutus tehdään tulevaisuutta varten ja se tulee siis tehdä jo etukäteen.

"Edunvalvontavaltuutus on hyvä sikäläkin, että se on ihmisen itsemääräämisoikeutta tukeva asiakirja. Se tulisi tehdä mieluiten

Näin voi varautua

Keinoja, joilla voi varautua vanhuuden toimintakyvttömyyteen:

- Puollisoiden välisen elatussopimuksen laatiminen.
- Valtuutustyyppisten hoivaohjeiden antaminen omasta hoidostaan, holvastaan ja esimerkiksi edunvalvojansa henkilöstä.
- Hoitotestamentin (hoitotahdon) tekeminen.
- Testamentin tekeminen.
- Edunvalvojan hakeminen maistraatista, kun toimintakyky on jo heikentymässä.

Lähde: Anna Mäki-Petäjä-Leinonen:
Dementoituvan henkilön
oikeudellinen asema

**Muista ripustaa
avaimet eteisen
naulakkoon!**

Muistia kannattaa tutkia, kun

- unohtaa toistuvasti muutakin kun ihmisten nimiä,
- itselle tärkeät esineet (esimerkiksi lompakko ja avaimet) ovat usein hukassa,
- unohtaa toistuvasti sovittuja tapaamisia,
- autolla ajaessaan joutuu miettimään, minne on menossa,
- ei muista, miten on tullut johonkin paikkaan,
- uusien asioiden opettelu on selvästi vaikeutunut tai
- muistin ongelmia peitellään tai vähätellään.

Lähde: Muistiliitto

Onko testamentti pätevä?

Diagnoosi muistisairaudesta ei sinänsä vaikuta henkilön kelpoisuuteen tehdä pätevä testamentti. Testamenttia laadittaessa muistisairaahan tulee ymmärtää, että testamenttiasiakirja on hänen viimeinen tahtonsa ja sen sisältö hänen tahtonsa mukainen.

Testamenttikelpoisuuden puutteeseen voidaan vedota vasta testamentin tekijän kuoleman jälkeen nostamalla testamentin moitekanne. Testamenttikelpoisuutta arvioidaan testamentin tekohetken mukaan. Ratkaisevaa on, onko testamentin tekijän muistisairaus vaikuttanut testamentin tekemiseen ja sen sisältöön.

Alkava muistisairaus ei yleensä ole esteenä testamentin tekemiselle. Keski-ikäisessä dementiaassa testamenttikelpoisuus saattaa kuitenkin olla jo selvästi alentunut. Suositeltavaa on tehdä testamentti mahdollisimman pian muistisairauden diagnoosin varmistuttua.

Testamentin liitteeksi voidaan tarvittaessa pyytää lääkärin antaman lausunnon testamentin tekijän psyykkisestä tilasta sekä kelpoisuudesta testamentin tekemiseen. Tämä saattaa olla tärkeä todiste mahdollisessa testamenttiriidassa.

JÄRJESTÖJOHTAJA Anna Tamminen sanoo, että Muistiliitto kannustaa muistisairauden varhaisvaiheessa olevia ihmisiä hoitotahdon tekemiseen. "Tällä tavoin turvataan, että dementoituneen ihmisen tahtoa ja elämänarvoja kunnioitetaan hänen hoidossaan."

**Edunvalvontavaltuus
on määräys siltä, kuka
hoitaa asioitasi ja miten,
sitten kun et itse
enää kykene.**